

Závěrečný projekt

Téma: Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Výzkumný problém: Přístupy k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci středoškolského vzdělávání

Výzkumná otázka: Jakým způsobem přistupují střední školy v okrese Třebíč k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami?

Představení tématu výzkumu:

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou dle školského zákona považováni žáci se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním či sociálním znevýhodněním. Zákon těmto žákům zajišťuje právo, aby obsah, formy a metody vzdělávání odpovídaly jejich potřebám a možnostem, včetně hodnocení, přijímání a ukončování vzdělávání. Problematice vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami je věnována velká míra pozornosti a to hlavně v případě, jedná-li se o vzdělávání na úrovni primárního stupně. Toto téma patří v současné době díky tvorbě Rámcových vzdělávacích programů mezi často diskutované a to a veřejnosti v dostatečné míře i známé. Zato oblast středního školství a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se předmětem zájmu nestává a ani s její publikací se moc často nesetkáváme. Nevíme tedy přesně, jakým způsobem a do jaké míry je u těchto žáků v rámci sekundárního školství zajišťováno právo na vzdělávání za podmínek pro ně odpovídajících, či jakým způsobem střední školy tyto žáky zohledňují.

Cíl výzkumu:

Cílem výzkumu, týkajícího se problematiky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a středních škol, je analyzovat současné přístupy a péči, jež je žákům se speciálními vzdělávacími potřebami věnována na středních školách v okrese Třebíč. Pomocí výzkumného šetření zjistit, zda-li se na zkoumané škole vyskytují žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a pokud ano, jaká je těmto žákům věnována individuální péče a dále zmapovat, jaký přístup k těmto žákům střední škola zaujímá a do jaké míry jsou zohledňovány jejich individuální vzdělávací potřeby. Konečným cílem je analyzovat všechny výsledky výzkumného šetření a z výsledků vyvodit závěry v podobě přístupu středních škol v okrese Třebíč k těmto žákům.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem přistupují střední školy v okrese Třebíč k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami?

Vedlejší výzkumné otázky:

Odpovídá péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na středních školách v okrese Třebíč zákonem vymezenému právu na vzdělávání těchto žáků?

Do jaké míry jsou zohledňovány individuální vzdělávací potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na středních školách v okrese Třebíč?

Volba výzkumné strategie:

Pro tento výzkum jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii. Domnívám se, že tato strategie je vhodná z důvodu vytvoření teorie týkající se přístupů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami na středních školách. Zároveň v tomto výzkumu nelze definovat žádné proměnné a tudíž použít kvantitativní výzkum.

Návrh metody sběru dat:

1. rozhovory s výchovnými poradci středních škol v okrese Třebíč
2. rozhovory s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na středních školách v okrese Třebíč

Počet zkoumaných jednotek:

Při realizaci výzkumu oslovím 5 středních škol v okrese Třebíč. Rozhovory budou probíhat s výchovnými poradci konkrétní střední školy. Z rozhovoru zjistím, kolik žáků se speciálními vzdělávacími potřebami škola vzdělává a v jakém ročníku se nachází. Poté oslovím k realizaci rozhovoru samotné žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a to v počtu 10. Pokud se nebude jednat o žáky starší 18 let budu potřebovat k použití jejich dat ve výzkumu písemný souhlas rodičů.

Způsob kontaktování výzkumných jednotek:

Informace o realizaci výzkumu podám konkrétní střední škole prostřednictvím emailové komunikace. Poté se na základě telefonického kontaktu domluvím s vedením školy na osobním setkání, které bude sloužit k upřesnění tématu výzkumu a případně zodpovězení dotazů ze strany dotazovaných. Nakonec si domluvím termín realizace rozhovoru s výchovným poradcem. Je možné, že uskutečním tento rozhovor ihned při první návštěvě střední školy, to bude záležet na časových možnostech dané osoby. Na základě rozhovoru

s výchovným poradcem zjistím potřebné údaje o žácích se speciálními vzdělávacími na střední škole a na základě s těmito žáky se poté domluví na individuálním rozhovoru.

Zdůvodnění způsobu kontaktování:

Pro tento výzkum jsem si vybrala metodu rozhovoru, z důvodu osobního jednání s dotazovanou osobou, možnosti vysvětlení a upřesnění konkrétních otázek, případně položení otázek doplňujících.

Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat:

a) scénář rozhovoru s výchovným poradcem

1. Představení studenta (moje představení)
2. Představení výzkumu, jeho cíle
3. Získání údajů o škole: studijní obory, počet žáků a tříd
4. Umožňuje škola studium žákům se speciálními vzdělávacími potřebami?
5. Studuje na škole v současné době žák nebo žáci se spec.vzděl.potřebami?
6. Pokud ano, o jaké/jaká postižení se jedná?
7. Jakým způsobem je realizováno vzdělávání těchto žáků?
8. Do jaké míry jsou zohledňovány individuální potřeby těchto žáků

b) scénář rozhovoru s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami – v případě, že žák nebude starší 18 let, bude potřeba souhlas rodičů

1. Představení studenta (moje představení)
2. Představení výzkumu, jeho cíle
3. Patříš mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, o jaké postižení se u tebe jedná?
4. Jak k tobě přistupují učitelé na této střední škole? Zohledňují nějakým způsobem tvé postižení? Jakým?
5. Využíváš svého práva na to, aby obsah a formy vzdělávání odpovídali tvým individuálním vzdělávacím potřebám?
6. Máš vytvořen individuální vzdělávací plán?

Problémy při výzkumu:

Může se stát, že v momentě, kdy nejde o anonymní vyplňování dotazníků, ale konkrétní osobní setkání s výchovnými poradci a osobami se speciálními vzdělávacími potřebami, může dojít ke zkreslení údajů v tom smyslu, že výchovný poradce bude chtít školu

vyzdvihovat a nešířit tak mnohdy úplnou pravdu ohledně přístupů k žákům se speciálním vzdělávacími potřebami a naopak samotný žák se může bát tuto pravdu přiznat a být tak konkrétní v případě svých odpovědí.

Terénní poznámky:

a) záznam z rozhovoru s výchovným poradcem:

- *získání údajů o škole:* Střední hotelová škola Třebíč, studijní obory: hotelnictví, cestovní ruch
- *umožňuje škola studium žákům se spec.vzděl.potřebami:* Ano, umožňuje, celá škola je bezbariérová.
- *studuje v současné době na škole žák nebo žáci se spec.vzděl potřebami:* Ve třetím ročníku máme žáka na vozíčku, právě díky němu jsme školu upravili, rovněž v prvním ročníku máme dvě žákyně s dyslexií.
- *jakým způsobem je realizováno vzdělávání těchto žáků:* U žáka ve třetím ročníku je zcela zachován intelekt i hybnost horních končetin, tudíž výuka probíhá zcela běžným způsobem jako u ostatních žáků naší školy. Jedinou změnou je, že se veškerá výuka třetího ročníku koná v přízemí školy. Žákyním s dyslexií je umožněn delší časový interval při písemných pracích a rovněž zadání těchto prací je zjednodušené.
- *do jaké míry jsou zohledňovány individuální potřeby těchto žáků?*

Celý učitelský sbor je seznámen s problematikou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a proto jsou žákyně s dyslexií i chlapec na vozíčku zohledňováni při výuce. Byl jim vytvořen individuální vzdělávací plán, na kterém se i oni sami podíleli.

Námět k modifikaci výzkumného návrhu:

Využití při výzkumu rozhovorů s vyučujícími žáků, kteří upřesní používané metody při výuce a vzdělávání těchto žáků. Výchovný poradce mnohdy nemusí vidět konkrétní postupy a tudíž zůstává pouze v oblasti teoretické a ne praktické.

Seznam relevantní literatury:

- KAPROVÁ, Z. *O problémech žáků s poruchami učení a cestách k jejich řešení.* Praha: Tech-Market, 2000. ISBN 80-86114-32
- KOCUROVÁ, M. *Specifické poruchy učení a chování.* Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-705-X

- KUCHARSKÁ, A. *Dyslexie a sociální a emocionální problémy*. In KUCHARSKÁ, A. (Ed.) *Specifické poruchy učení a chování*. Sborník 1996. Praha: Portál, 1997
- LANGMEIER, J., KREJČIŘÍKOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X
- MATĚJČEK, Z. *Dyslexie – specifické poruchy čtení*. Jinočany: HaH, 1995. ISBN 80-85467-56-9
- PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-263-8
- PIPEKOVÁ, J. (Ed.) *Kapitoly z úvodu speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-4315-120-0
- SELIKOWITZ, M. *Dyslexie a jiné poruchy*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-773-7
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-8
- VÍTKOVÁ, M. (Ed.) *Integrativní speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení. Specifické poruchy čtení, psaní a dalších školních dovedností*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178- 800-7

Internetové odkazy:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* [cit. 25. května 2010]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných* [cit. 25. května 2010]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* [cit. 25. května 2010]. Dostupný na World Wide Web: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>.

Slušný projekt, výzkum je na takové „zjišťovací“ úrovni, ale to nemusí být na závadu.
Budete-li jej realizovat, nezapomeňte na snahu přinést obecné závěry.